

הוספה

א

בי"ה, כה' שבט תשכ"ג
ברוקלין

הווי"ח איי"א נוי"נ ... שי

שלום וברכה!

במענה למכתבו — בלי הוראת זמן הכתיבה — בו כתב אודות רוח
הקדש וכו',

ולפלא קצת, שהרי צד השווה בכל אחד ואחד בעבודת ה' קיום התורה
והמצוות בפועל, ולא עוד אלא להוסיף ולהעלות בקדש מזמן לזמן, ואף שכל אחד
מישראל בחזקתו עומד אשר מתנהג כפי האמור, הנה נוסף על הפסק דין במקום
שיש לברר צריך לברר (עין שו"ע יו"ד ריש סי' א'), הנה והוא העיקר, מה שאין
בראשית מכתבו בי"ה' כמנהג בני ישראל בזה מיוסד על הנאמר בספר תנא דבי
אלי' ובעיקר כנ"ל שמנהג רוח הוא, ועוד על מה שכתבו לו מלפני כמה שנים,

א

ולהעלות בקדש: ראה ברכות כח, א. וש"נ.
בראשית מכתבו בי"ה': ראה גם אג"ק חכ"א אגרת ד'תשנ"ט (ע' ה), ובהנסמן שם. לקו"ש ח"ו
ע' 190. תו"מ התועדויות חס"ב (תשל"א ח"א) ס"ע 267. שיחות קודש תשמ"א ח"ג ע' 83.
"היכל מנחם" ח"א ע' רמט. ובכ"מ.

מיוסד על הנאמר בספר תנא דבי אלי': ראה עד"ז לקמן אגרת הבאה (ס"ב). תו"מ התועדויות
חל"ח (תשכ"ד ח"א) ע' 352. — ואולי הכוונה להנאמר בתרבא"ר פל"א (קרוב לסופו) * —
"בראשית .. לכך התורה נאמרת בתחלה בבי"ת, שהוא לשון ברכה כו"; שמכך נלמדת ההוראה
— כדברי רבינו בכ"מ* — שבכל ענין צ"ל "פותחין בברכה***". — ולהעיר מפ" תוספות
בן יחיאל (לבעל "לב העברי") לתרבא"ר פ"א (פיסקא "ברוך המקום ברוך הוא"): "לפי הנראה
כאן הי' לו התחלת הספר, ועד כאן [=פיסקא "ויגרש את האדם — מלמד כו'"] הי' רק כמו
פתיחה. ומתחיל כן בברוך, כמו ב' דבראשית, כדי להתחיל בברוך, וכמו שכתב לקמן (סוף
פרק ל"א): התורה נאמרה בתחלה בב' שהוא לשון ברכה, ע"ש, הי"ע מתחיל כן עם ברוך;
ומישוב מה שהקשינו .. איך מתחיל באינו טוב". — וראה שיחות קודש תשמ"א שם (משיחת

(*) ועד"ז בירושלמי, מדרשים וזהר — כנסמן בלקו"ש חס"ו בתחלתו.
(**) ראה — לדוגמא — לקו"ש חכ"ב ע' 203, ובהערה 1 שם. חכ"ד ע' 641 הערה ד"ה פותחין
בברכה. וש"נ, וראה גם שיחות קודש תשל"ד ח"ב ע' 1. ועוד.
(***) "פתיחת אגרת הראשונה באגה"ק (שבתניא)" — לקו"ש חכ"ד שם.

כרשום בזכרוני, בנוגע ללימוד הנגלה והחסידות, לא נעניתי אז, וגם לא ראיתי שמו ברשימת המתעסקים בהפצת המעינות חוצה או המשתתפים בשיעורי לימוד, שכל זה מחליש את החזקה, בכל זה חס לי לזרעא דאבוה לומר מה שהוא בזה, כי אם לשאול ולעורר על ההכרח הגמור לקבוע לימוד בנגלה וחסידות ולימוד המביא לידי מעשה, ובנוגע לרוח הקדש הרי ה' הטוב בעיניו יעשה, והרי ה' הרואה ללבב הזקוק לרוח הקדש דוקא ואיך מנצל זה להוספה בעבודת ה' שהוא בלשון חז"ל תכלית בריאת האדם, אני נבראתי לשמש את קוני.

וכיון שאפשר שעוד הפעם לא יענה על מכתבי הרי מתעכב הנני בנקודה התיכונה, קביעות עתים בכל יום, בלימוד התורה נגלה וחסידות לעצמו, והשפעה על אחרים לימוד פנימיות התורה שבדורנו נתגלתה בתורת החסידות.

בברכה לבשו"ט בכל האמור

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ש"פ מצורע תשמ"א) — שמנהג זה נלמד ממ"ש בוח"ג (בענין נגעי בתים כו', המבואר בשיחה הנ"ל) *וספר חסידים**.

חס לי לזרעא דאבוה: ע"פ קידושין מד, ב. וש"נ.

ולימוד המביא לידי מעשה: ע"פ קידושין מ, ב. וש"נ.

ה' הטוב בעיניו יעשה: ע"פ שמואל-א ג, יח. שמואל-ב י, יב. דברי הימים-א יט, יג.

ה' הרואה ללבב: ע"פ שמואל-א טז, ז.

בלשון חז"ל .. אני נבראתי לשמש את קוני: קידושין בסופה (משנה וברייתא).

(* ראה שם נ, א: "ועל דא מאן דבני בנין, כד שארי למבני, בעי לאדכרא בפומי" דהא לפולחנא דקב"ה הוא בני .. וכדין סיעתא דשמיא שארי עלוי וקב"ה זמין עליה קדושתא כו"; נא, ב: "וכד הוה נחית נגע צרעת הוה מדכי אתרא .. ולבתר מנתצי ביתא .. ובני לה כמלקדמין בסטר קדישא .. דדכיר ל" לשמא קדישא ולשרי עלי' קדושה כו" (והרי, כדברי רבינו בשיחה הנ"ל — כתיבת מכתב וכיו"ב הוא ג"כ "בנין" של איזה ענין). ובהמשך הענין — שם, סע"ב: "בכל עובדיו דבר נש לבעי ל" זלהוון כלחו לשמא קדישא, מאי לשמא קדישא — לאדכרא בפומי" שמא קדישא על כל מה דאיהו עביד, דכלא הוא לפולחני' כו"; ובנצו"ז לשם, ש"לפני עשיית כל מצוה אומר בפיו הריני מוכן ומזומן לעשות מצוה זו כו' ובראש אגרות ומכתבים כותבים ב"ה וכדומה כו". ולהעיר גם מתולדות יצחק מצורע יד, לד — מיוסד, כנראה, על הזהר הנ"ל — ש"לכן נהגו בהתחלת כל כתיבה לכתוב ב"ה כו".

(** ראה שם סתתפ"ד: "והורגלו לכתוב בשם ה' כו". וראה גם מענה להנהלת צאגו"ח נ"י. (קובץ "א" חסידישער דערהער" גליון 156 (אד"ש תשע"ט) ע' 18): "למלאות ציווי ס' חסידים". ולהעיר גם מקובץ רז"ש (דוואַרקין) ע' 71.

ב

בי"ה, ט"ו אייר תשכ"ה
ברוקלין

האברך ... שי

שלום וברכה!

במענה למכתבו מעש"ק, בו כותב כמה שאלות וכי,

וכיון אשר לומד בישיבה הוא, ונמצאת בעיר בה נמצאים כמה רבנים מורי הוראה, הרי אין ענין לכתוב שאלות למעבר לים, בה בשעה שיכול לברר הענינים במקום, אבל כיון שכבר כתב אענה עכ"פ על שאלות הראשונות.

א) מלשון הכתוב סור מרע ועשה טוב, ועפ"י פירוש המהרש"א (נדה כד.ב) משמע, שקודם כל צריך להתרחק לגמרי מן הטומאה ואח"כ להתחיל לבוא לטהרה.

בד"א כשאין הדבר תלוי בזמן ובטוח הוא שלא יאחר את העשה טוב, ולא עוד אלא שאפילו אז צריך בירור ע"פ הלכה, האם אין זה נכנס בגדר ההוראה דאין מחמיצין על המצות, ואדרבה זריזין מקדימין, והפסוק הרי יש לפרשו, שבאותו ענין ומצוה עצמה יש להקדים הסור מרע לועשה טוב, ובדוגמת נתינת הצדקה, שהיא שקולה כנגד כל המצות, צ"ל הקדמת סור מרע, בלשון הכתוב, אל ירע לבבך בתתך לו, ואח"כ העשה טוב, נתינת הצדקה, משא"כ הנותן בפנים זועפות ואח"כ ישתדל לפייס את העני.

ב

מלשון הכתוב סור מרע ועשה טוב: תהלים לד, טו. לז, כז.

פירוש המהרש"א (נדה כד.ב): ושם (בחדא"ג — ד"ה קובר מתים כו' רצתי אחר צבי ונכנסתי כו'): "הכונה כי צד הטהרה לא תבא לאדם אלא בהתרחק יפה מן צד השמאלית הטומאה .. ומדמה צד הטומאה ל"קובר מתים" .. ואמר "פעם אחת הייתי רץ אחר צבי", ר"ל לבא לידי טהרה .. ו"לא הגעתי" .. שעדיין לא נתרחקי מטומאה, עד ש"חזרתי לאחורי" להתרחק מהטומאה .. אז באתי לידי צד הטהרה כו'".

בד"א: = במה דברים אמורים.

דאין מחמיצין על המצות: מכילתא ופרש"י בא יב, יז.

זריזין מקדימין: פסחים ד, א. וש"ג.

הצדקה .. שקולה כנגד כל המצות: ב"ב ט, א. ירושלמי פאה פ"א ה"א. וראה תניא פל"ז

(מח, ב).

בלשון הכתוב, אל ירע לבבך בתתך לו: פ' ראה טו, י.

משא"כ הנותן בפנים זועפות: ראה סמ"ג מ"ע קסב ("אבד זכותו .. ועבר על לא ירע לבבך בתתך לו"). רמב"ם ה' מתנות עניים פ"י ה"ד. טושו"ע יו"ד סרמ"ט ס"ג.

בדוגמא כזו גם בענין הנחת תפילין, שהוקשה כל התורה לתפילין, צריך להיות מתחלה גוף נקי כמשמעו, ראש נקי ממחשבות מבלבלות, ואחרי כן הנחת התפילין.

(ב) כתיבת ב"ה או בס"ד, האם צ"ל בריש כל דבר שכותב או רק בכתיבה בדבר חשוב, והאם עדיף לכתוב בס"ד.

מקור המנהג לכתוב ב"ה הוא בתנא דבי אלי, שבא שם הוראה כללית, ולכן כמה מנהגים. בנוגע לשאלתו האמורה, אין עדיפות לבס"ד על ב"ה, ומעשה רב, שהרי גדולי ישראל כותבים ב"ה, ומה עדיפות ישנו להביטוי שמיא לגבי השם, וי"ל דאדרבה, דתיבת שמים שייכת יותר לקדושת השם מאשר התיבה השם.

אקוה שיודע משלשת השיעורים דחומש תהלים ותניא הידועים ושומר על זה, וגם יש לו קביעות עתים בלימוד פנימיות התורה שבדורנו נתגלתה בתורת החסידות, קביעות בכל יום ובהוספה ביום השבת אשר קדש הוא לה, וכמבואר

שהוקשה כל התורה לתפילין: קידושין לה, א. וש"נ.
גוף נקי: שבת מט, א. וש"נ. רמב"ם הל' תפילין פ"ד הט"ו. טושו"ע (ודאדה"ז) א"ח סל"ז.
ראש נקי: ראה רמב"ם שם הי"ג; הכ"ה. שו"ע אדה"ז שם רסכ"ח; סל"ח. וש"נ.
כתיבת ב"ה או בס"ד .. מקור המנהג .. בתנא דבי אלי: ראה לעיל אגרת הקודמת, ובהנסמן בהערות שם.

ומעשה רב: שבת כא, א. וש"נ.
דתיבת שמים שייכת יותר לקדושת השם מאשר התיבה השם: אולי הכוונה בזה, שלכן — כיון שתיבת "שמים" (והביטוי "שמיא") שייכת יותר לקדושת השם (מאשר תיבת "השם מצ"ע**) — יש להזהר בזה יותר שלא לכותבו (כשיש בזה חשש בזיון וכיו"ב — ראה שו"ע יו"ד סוסרע"ו). והוא ע"ד דברי הגאון הרגצובי בשו"ת צפע"נ (ווארשא) סקצ"ו (במענה להשאלה מדוע אינו נוהג לכתוב ב"ה" בראשי המכתבים): "באמת יש להאריך בזה, אם כתב אות אחת מן שם אם מותר למחוק .. אי מצרפין אותיות, או רק תיבות .. לכן נצרך להזהר שלא לכתוב תיבת ב"ה" על ראשי המכתבים; אך השיב ע"ז האדמו"ר מגור — בעל ה"אמרי אמת" — במכתבו שנרפס בפסקי תשובה ח"ג בתחלתו: "ולמשל שהבאת [בפסקי תשובה שם — סרצ"ג] בשם הה"ג [מדענענבורג — הרגצובי] שלא לכתוב ב"ה, שהכוונה כמו ברוך השם או בעזר השם, ומה ענינו לקדושת אות משמו ית' .. מילתא דתמיהא .. ושאל אביך ויגדך כו', הן אמוז"ל הן ח' הרי"ם כתבו בכל דף ב"ה כו'". וראה גם שו"ת אגרות משה יו"ד ח"ב סקל"ח. ובכ"מ.

בלימוד פנימיות התורה .. ובהוספה ביום השבת: ראה קונטרס עץ החיים ספכ"ה. וראה תו"מ התוועדיות ח"יב (תשי"ד ח"ג) ע' 204 ואילך, ובהנסמן שם.

(*) ראה ספר הבהיר אות ק (שמו של הקב"ה). וראה גם ברכות נג, ב (לשון של שבועה). ובכ"מ.
(**) ראה גם לקו"ש חכ"ד ע' 410.

ההכרח בזה בכ"מ, מתחיל מהזהר הק' ועד לרבנו הזקן בעל התניא והשו"ע, הן בדבורו וספריו הוא, והן בספרי הגר"א ובמיוחד בפירושו על משלי.

בברכה לבשו"ט בכל האמור

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

מתחיל מהזהר הק': ראה הקדמת הרח"ו לשער ההקדמות (נרפסה ג"כ בהוספה לקונטרס עץ החיים). וש"נ. וראה זח"ג קכד, ב (ברע"מ). הובא ונתבאר בתניא אגה"ק סכ"ו. ועד לרבנו הזקן. . . והן בספרי הגר"א: ראה גם אג"ק חכ"ג אגרת ח'תשכט, ובהנסמן בהערות שם. ובכ"מ.

ובמיוחד בפירושו על משלי: הועתק בס' אבן שלמה פ"ח. וש"נ. וראה גם אג"ק חט"ו אגרת ה'תרנ"ג (ס"א), ובהנסמן בהערות שם. ובכ"מ.